

فصل اول :

کلیات تحقیق

۱-۱. مقدمه

در همه نظام های اقتصادی، سرمایه گذاری مولد مهمترین عنصر حیاتی هر جامعه برای رسیدن به رشد و توسعه اقتصادی است. هر کشوری برای رسیدن به قله های رفیع اقتصادی و توسعه بلند مدت پایدار، باید بسترهای لازم را برای فعالیتهای اقتصادی مولد فراهم کند. برای رسیدن به این نقطه تأثیرگذار، سرمایه‌گذاران بخش خصوصی با استفاده از بستر سازی‌های زیربنایی، راهبردی و قانونی قوای سه‌گانه باید احساس کنند که هزینه نسبی ورود سرمایه‌هایشان به بخش مولد مانند صنعت و کشاورزی در مقایسه با سایر بخش‌های غیر مولد از جمله خرید و فروش املاک و مستغلات، بورس بازی در بازارهای مسکن، سکه، ارز، و ... کمتر است، به عبارتی منافع آن به مراتب از ورود به بخش‌های غیر مولد بیشتر است.

سرمایه‌گذاری در استان مستقل از سرمایه‌گذاری در سطح کشور نیست. متأسفانه درجه نااطمینانی‌ها و ریسک بالای سرمایه‌گذاری در بخش تولید و نبود بسترهای لازم، سرمایه‌داران و سرمایه‌گذاران را از ورود به این بخش برحذر داشته است. زودبازده بودن سرمایه‌گذاری‌ها در بخش غیر مولد، دستیابی به سودهای کلان اقتصادی و فرایند ساده ورود به این بخش باعث شده که مخارج سرمایه‌گذاری به این بخش هدایت شود. این معضل اقتصادی به حدی است که بانکهای دولتی و خصوصی نیز منابع بانکی یا تسهیلات را بیشتر به بخش‌های غیر مولد اختصاص می‌دهند.^۱

---

۱. بررسی و شناسایی موانع سرمایه‌گذاری در تولید- مرکز پژوهشهای مجلس- اردیبهشت ۱۳۸۷

۲-۱. بیان مسئله و اهمیت تحقیق

تمام فعالیت‌های اقتصادی مستلزم فراهم بودن بسترها و برقراری زمینه‌های لازم برای رسیدن به توسعه اقتصادی است. فعالیت‌های اقتصادی را می‌توان به بخش‌های تولیدی، خدماتی، صادراتی و وارداتی تقسیم بندی کرد. فعالیت تولیدی، طبقه‌ای از فعالیت‌های اقتصادی است که به خلق محصولات مختلف توسط عوامل تولید و ایجاد ارزش افزوده پرداخته و شامل شاخه‌های صنعت، کشاورزی، انرژی و مسکن است. فعالیت‌های خدماتی، گستره وسیعی از بخش آموزشی و پژوهشی تا واسطه‌گری کالا بین تولیدکننده و مصرف کننده را در بر می‌گیرد. بنابراین، خدمات از یک طرف نقش تولید را دارد (مانند خدمات آموزشی، بهداشتی، رانندگی، و ...) و از طرف دیگر نقش غیر تولیدی (مثل دلالتی یا واسطه‌گری). این بخش در اکثر کشورهای جهان از ارزش افزوده بالایی برخوردار بوده و تشویق و گسترش آن در راستای منافع تولید کننده داخلی و متناسب با آن، موجب تحول عمیق در اقتصاد می‌شود، اما نقش توزیع کنندگی خدمات در چند مرحله - بدون ایجاد ارزش افزوده واقعی - باعث بروز پدیده‌هایی همچون اشتغال کاذب، تورم و ... می‌شود. در کنار این بخش‌های اقتصادی، بخش بازرگانی خارجی (صادرات و واردات) به ورود و خروج کالا و خدمات مبادرت می‌ورزد. در این میان، تمام بخش‌های اقتصادی حلقه زنجیرواری را تشکیل می‌دهند که عدم وجود هریک از آنها، اقتصاد را دچار اختلال می‌کند.

آنچه اهمیت دارد این است که کدام بخش به منزله موتور محرکه سایر فعالیت‌های اقتصادی بوده و بسترسازی برای سرمایه‌گذاری در آن می‌تواند بخش‌های دیگر اقتصاد را به حرکت درآورد و

معضلاتی چون بیکاری و تورم را حل کند. بنابراین، رتبه‌بندی و اولویت‌بندی بخش‌های اقتصادی برای حمایت و بسترسازی برای شکل‌گیری آن بخش، از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است.

برای فعالیت در هر کدام از بخش‌های اقتصادی به سرمایه و سرمایه‌گذاری نیاز است تا به نتیجه برسد. سرمایه انسانی (کارگر و کارفرما)، سرمایه مالی، سرمایه فیزیکی و سرمایه اجتماعی، از جمله سرمایه‌هایی است که در شکل‌گیری فعالیت‌های اقتصادی ایفای نقش می‌کنند. به عقیده سالایی مارتین^۱، نخستین واکنش اقتصاددانان به هنگام بروز موفقیت یا شکست اقتصادی در یک کشور یا در یک منطقه، تأکید بر نرخ سرمایه‌گذاری به عنوان عامل تعیین‌کننده و کلیدی رشد اقتصادی کشورها است. بطوری‌که کشورهایی که رشد سریع‌تری را تجربه کرده‌اند کشورهایی بوده‌اند که درصد چشمگیری از تولید ناخالص داخلی خود را صرف سرمایه‌گذاری کرده‌اند.

از ابتدایی‌ترین بحث‌های علم اقتصاد در خصوص سرمایه‌گذاری، این نکته استنباط می‌شود که سرمایه‌گذاران سرمایه‌های خود را در بخش‌هایی بکار می‌گیرند که در مقایسه با سایر بخش‌ها از بازدهی بالایی نسبت به هزینه‌های صرف شده برخوردار بوده و انواع حمایت‌های اقتصادی، امنیتی، اجتماعی، دولتی و قانونی را در حد لازم با خود همراه ساخته باشند.

تجربه کشورهای مختلف نشان می‌دهد که موتور محرکه اقتصاد هر کشور بخش تولید بوده و حیات اقتصادی یک مملکت در بلندمدت به افزایش ارزش افزوده و تولید واقعی از سرمایه‌های موجود بستگی دارد. با بررسی تاریخچه کشورهای پیشرفته و توسعه یافته در می‌یابیم که تکیه‌گاه

---

۱. Salaee Martin

اصلی این کشورها بر بخش صنعت بوده و پس از شکوفایی این بخش، سایر بخش‌های اقتصادی نظیر کشاورزی و خدمات نیز توانسته‌اند به رشد و شکوفایی قابل توجهی دست یابند.^۱

با توجه به مطالب فوق، مطالعه حاضر از طریق بررسی کتابخانه‌ای و استفاده از نظرات کارشناسان بخش‌های مولد استان، به دنبال شناسایی موانع موجود فراراه سرمایه‌گذاری مولد، اعم از داخلی یا خارجی، و معرفی بسترهای لازم برای سرمایه‌گذاری در استان است.

۳-۱. پرسش‌های تحقیق

برخی از موانع سرمایه‌گذاری در استان سمنان متأثر از عوامل بیرونی و در سطح ملی است و برخی نیز متأثر از عوامل درونی و منطقه‌ای است. در پژوهش به دنبال یافتن پاسخ به سه سوال اصلی زیر هستیم و در ضمن یافتن پاسخ‌ها، به عوامل بیرونی و درونی هم توجه خواهیم کرد.

الف) مهمترین موانعی که موجب بازدارندگی، اتلاف منابع، و عدم هدایت سرمایه‌ها به سمت تولید شده‌اند، کدامند؟

ب) بسترهای لازم برای هدایت سرمایه‌ها به سمت فعالیت‌های مولد چیست؟

ج) زمینه‌های جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در استان کدامند؟

۴-۱. دلایل ضرورت و توجیه انجام طرح

تشکیل سرمایه خصوصی و رشد آن در هر اقتصادی مستلزم پیدایش فضای مناسب برای سرمایه‌گذاری است. بنابراین نهادهای سازنده، فرایندسازی‌ها و سیاستگذاری‌ها را باید به گونه‌ای تنظیم کرد که ساختار انگیزشی مناسبی را برای انجام سرمایه‌گذاری‌ها و مشارکت گسترده بخش غیر دولتی

۱- بررسی و شناسایی موانع سرمایه‌گذاری در تولید- مرکز پژوهش‌های مجلس- اردیبهشت ۱۳۸۷

در اقتصاد کشور فراهم آورند. سازمان‌دهی اقتصادی کشور در دو دهه اخیر به نحوی بوده که عملاً موجب بیرون رانده شدن بخش خصوصی از فعالیت‌های تولیدی، سوق دادن این بخش به فعالیت‌های تجاری زود بازده و خروج سرمایه از کشور گردیده است. دلایل زیر ضرورت انجام این طرح در استان سمنان است.

- ۱- ایجاد فضای مطمئن اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی برای جلب مشارکت و گسترش بخش خصوصی داخلی و خارجی.
- ۲- کوچک کردن تدریجی سازمان‌های اجرایی و مداخله‌گر دولت در اقتصاد ملی و منطقه ای و کاستن تدریجی از سهم دولت و نهادهای دولتی از برداشت از تولید ملی و امکانات موجود.
- ۳- محدود کردن تدریجی و انحلال فعالیت‌های انحصاری و نهادها و شرکت‌های شبه انحصاری بخش عمومی و سازمان‌های زیرپوشش دولت در زمینه تولید و توزیع کالاهای ساخته شده داخلی و وارداتی که از مقررات و شرایط ویژه برخوردارند.
- ۴- اصلاح قوانین و سازوکارهای موجود از جمله قانون کار و تغییر قوانین و سازوکارهای بانکی و بیمه، تجاری و ارزی و ... در جهت رفع موانع تولید و سرمایه‌گذاری.

۵-۱. روش تحقیق

در این مطالعه، برای دستیابی به پاسخی برای پرسش‌های تحقیق، از نظرات خبرگان و صاحب‌نظران استفاده شده است. افراد خبره کسانی هستند که یا در مراکز علمی مشغول به کار هستند و به مباحث نظری موضوع اشراف دارند. و یا کارشناس با سابقه ارگان‌ها و نهادهای مرتبط با موضوع هستند که با فرایند اجرایی سرمایه‌گذاری آشنا هستند. و یا فعالان اقتصادی بخش‌های مختلف

اقتصادی هستند که سالها با موانع و مشکلات سرمایه‌گذاری در بخش‌های مولد دست و پنجه نرم کرده‌اند. ابتدا، با انجام مطالعات کتابخانه‌ای و روش دلفی، مهمترین عوامل موثر بر سرمایه‌گذاری در پنج حیطه و تعدادی زیرعامل برای هر کدام از حیطه‌ها، شناسایی شدند. سپس با استفاده از دو پرسشنامه محقق ساخته، داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در پرسشنامه اول، رجحان‌های زیرعامل‌های هر یک از عوامل اصلی نسبت به همدیگر معین شدند و سپس با روش تحلیل سلسله مراتبی، اولویت بندی شدند. در پرسشنامه دوم، میزان کمبود عوامل و زیرعامل‌های مذکور در منطقه مورد سوال قرار گرفته است. پاسخ‌های داده شده با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل شده‌اند.

اعتبار پرسشنامه‌ها از طریق اعمال نقطه نظرات کارشناسان و اصلاح مکرر آن‌ها بدست آمد. با عنایت به این که نمونه این طرح، نمونه تصادفی نبوده و افراد نمونه، انتخابی هستند و تکمیل پرسشنامه‌ها نیز به شکل حضوری و با مصاحبه انجام گرفته است، موضوع روایی پرسشنامه‌ها متفی است.

۶-۱. جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری تحقیق، افراد خبره و متخصصی هستند که در مراکز علمی، مراکز دولتی، و بخش‌های مختلف اقتصادی فعالیت دارند. در این تحقیق از نظرات و مطالعات حدود صد نفر به تفکیک موارد یاد شده استفاده شده است. با توجه به هدف تحقیق که شناسایی موانع سرمایه‌گذاری است، نمونه تحقیق انتخابی بوده و صرفاً از افراد صاحب‌نظر و متخصص سوال شده است.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.